

Ljusdals kommun

Beslut

efter tillsyn i Ljusdals kommun

Tillsyn i Ljusdals kommun

Skolinspektionen har under våren 2014 genomfört regelbunden tillsyn i Ljusdals kommun. Samtliga skolor och verksamheter har granskats och i de fall det bedömts föreligga brister har huvudmannen förelagts att åtgärda dessa. Skolinspektionen har i sin tillsyn identifierat flera områden som huvudmannen behöver arbeta med att förbättra för att uppfylla författningarnas krav.

Fakta om kommunen

Ljusdals kommun är belägen i nordvästra delen av Gävleborgs län i landskapet Hälsingland. Folkmängden i kommunen uppgick till cirka 19 000 invånare i slutet av 2013, vilket är en minskning med cirka 10 000 invånare under de senaste tio åren. Utbildningsnämnden med tillhörande utbildningsförvaltning ansvarar för förskola, annan pedagogisk verksamhet, fritidshem, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Utbildningsförvaltningen leds av en förvaltningschef med ansvar för central administration. Underställd förvaltningschefen finns en biträdande förvaltningschef med ansvar för kommunens alla skolledare samt en kvalitets- och lärstödschef. Kvalitets- och lärstödschefen ansvarar för central elevhälsa, kvalitetsarbete och tillsyn över kommunens fristående förskolor. Den centrala elevhälsan omfattar kuratorer, skolläkare, skolsköterskor, skolpsykologer, specialpedagoger samt studie- och yrkesvägledare som fungerar som ett stöd för kommunens alla skolverksamheter utom vuxenutbildningen som endast har stöd av studie- och yrkesvägledare. I kommunen finns också en modersmålssamordnare med ansvar för att samordna modersmålsundervisningen.

Förskoleverksamhet bedrivs i form av 13 kommunala förskolor, 14 fristående förskolor, varav 13 är kooperativ samt annan pedagogisk verksamhet i form av fem familjedaghem och en öppen förskola. Skolinspektionens tillsyn av förskolan redovisas i ett separat beslut.

I kommunen finns nio grundskolor i Ljusdal, Järvsö, Färila, Tallåsen, Los, Ramsjö och Hybo under ledning av nio rektorer. Vid tiden för tillsynen var en av skolorna, Stenhamreskolan, uppdelad i två skolenheter med var sin rektor. Nästan alla rektorer i kommunen har genomgått eller genomgår den statliga rektorsutbildningen. Kommunens grundsärskola utgör en egen skolenhet som leds av en rektor och ligger i anslutning till Gärdeåsskolan i Ljusdal. Därutöver finns enstaka grundsärskoleelever som läser integrerat vid ytterligare en grundskola i kommunen. Grundsärskolans rektor ansvarar även för särskild utbildning för vuxna. I de fall skolenheterna även omfattar ett fritidshem är respektive rektor även ansvarig för denna verksamhet. Inom nämndens an-

svarsområde bedrivs en av grundskolorna (Hybo) som intraprenad, med pedagogik inspirerad av Reggio Emilias pedagogiska filosofi. I två av de kommunala grundskolorna finns grupper för nyanlända elever. I kommunen finns också tre fristående grundskolor som har granskats i samband med tillsynen i Ljusdals kommun. Läsåret 2013/14 gick 338 av kommunens 1796 grundskoleelever i fristående skolor.

Fritidshemsverksamhet erbjuds för elever i åldrarna 6-12 år i anslutning till de kommunala grundskolorna och grundsärskolan. Ett fritidshem i kommunen erbjuder omsorg i en öppen verksamhet för elever i årskurserna 4 – 6, så kallad fritidsklubb. Dessutom finns två fristående fritidshem som bedrivs som kooperativ samt en pedagogisk omsorg i enskild regi för elever i förskoleklass och årskurserna 1-3. Skolinspektionens tillsyn av fritidshemmens verksamhet redovisas i ett separat beslut.

Gymnasieutbildningen bedrivs på två enheter, Slottegymnasiet skolenhet 1 och Slottegymnasiet skolenhet 2 och erbjuder tio gymnasieprogram samt introduktionsprogram. Vid Slottegymnasiet skolenhet 1 bedrivs under läsåret 2013/2014 utbildning inom yrkesprogrammen barn- och fritidsprogrammet, hantverksprogrammet och inom de högskoleförberedande programmen ekonomiprogrammet, estetiska programmet, naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Utöver de nationella programmen har skolan fem introduktionsprogram för elever som inte uppnått behörighet till något av de nationella programmen. Vid Slottegymnasiet skolenhet 2 erbjuds eleverna utbildning inom yrkesprogrammen industritekniska programmet, naturbruksprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet. I kommunen finns också en fristående gymnasieskola. Skolinspektionens tillsyn av den fristående gymnasieskolan Träutbildningar redovisas i ett separat beslut.

Läsåret 2013/2014 kom 165 av gymnasieskolans elever från andra kommuner och 244 av kommunens elever studerar på gymnasieskolor i andra kommuner. Ljusdals kommun har ingen gymnasiesärskola. Utbildning för elever i gymnasiesärskolan bedrivs i länets grannkommuner.

Utvecklingscentrum är samlingsnamnet för vuxenutbildningen i Ljusdal som omfattar skolformerna kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna samt utbildning i svenska för invandrare. Vuxenutbildningen bedrivs i egen regi, via samverkan mellan olika kommuner i Hälsingland eller via externt inköpta utbildningar under ledning av en rektor. Skolinspektionens tillsyn av vuxenutbildningen redovisas i ett separat beslut.

Kunskapsresultat

Skolinspektionen har i separata beslut beskrivit måluppfyllelsen inom den kommunala förskole- och fritidshemsverksamheten samt kunskapsresultaten för vuxenutbildning. Skolinspektionen har även i separata beslut redovisat kunskapsresultaten i varje grundskola och gymnasieskola. Redovisningen nedan avser resultaten på en kommunövergripande nivå för Ljusdals kommuns grundskolor och gymnasieskolor. I fem av kommunens nio grundskolor finns ingen nationell statistik att tillgå då underlaget baseras på färre än tio elever i respektive årskurs.

I anslutning till den regelbundna tillsynen av utbildningsverksamheten i Ljusdals kommun har också genomförts tillsyn av de fristående grundskolorna Båtbacken, Tallbacken och Vintergatan samt den fristående gymnasieskolan Träutbildningar med beslut ställda till skolornas huvudmän.

Grundskola

Årskurs 3

Av Skolverkets nationella statistik (SIRIS) finns inga sammanfattande resultat redovisade för de nationella ämnesproven, dock finns resultaten för samtliga delprov presenterade. I ämnet matematik finns sju olika delprov. Av statistiken framgår att andelen elever i årskurs 3 läsåret 2012/2013 som uppnådde kravnivån på delproven i de nationella ämnesproven i matematik varierar mellan 46 och 81 procent vilket är lägre än för riket som helhet. Resultaten på respektive delprov i matematik varierar mellan 26 och 100 procent beroende på vilken skola eleverna går i. Av statistiken framgår också att variationen av resultaten är stor inom en och samma skola. Resultaten på de olika delproven visar att flickorna når bättre resultat än pojkarna utom i ett av delproven (mätning) där resultaten är likvärdiga. I ämnet svenska finns åtta olika delprov. Den genomsnittliga andelen som nådde kravnivån varierar mellan 63 och 84 procent vilket är lägre än motsvarande siffror för riket som helhet. I svenska har flickorna bättre resultat än pojkarna på alla delprov utom tre. Även här är variationen stor i resultaten på respektive delprov mellan skolor och inom en och samma skola.

I svenska som andraspråk är underlaget för litet för att redovisas i den nationella statistiken.

Det finns inga dokumenterade sammanställningar på kommunnivå för läsåret 2012/2013 av elevernas kunskapsresultat för kunskapskraven i samhälls- och naturorienterande ämnen. Däremot har kommunen efter intervjuer redovisat egna sammanställningar över elevernas kunskapsresultat på de nationella proven för vårterminen 2014.

Årskurs 6

Den nationella statistiken för vårterminen 2013 visar att andelen elever som uppnådde kunskapskraven för lägst betyget E i årskurs 6 var som högst i ämnet slöjd (100 procent att jämföras med rikets 99 procent). I ämnena bild, biologi, hem- och konsumentkunskap, modersmål, musik och teknik har nästan alla elever nått kunskapskraven, vilket är högre än nivån i riket som helhet. Lägst andel elever med ett godkänt betyg var i ämnena engelska och matematik där 85 respektive 89 procent av eleverna uppnådde kunskapskraven för lägst betyget E. I riket var motsvarande siffra 92 respektive 93 procent. I alla ämnen är den genomsnittliga betygspoängen för kommunens elever lägre än genomsnittet i riket. Vidare framgår att resultaten varierar mellan de olika skolorna och att flickorna genomgående har bättre resultat än pojkarna utom i ämnet idrott- och hälsa. Störst är skillnaden i ämnet svenska där flickornas genomsnittliga betygspoäng är 14,0 och pojkarnas 10,9.

Årskurs 9

Skolverkets statistik för läsåret 2012/2013 visar att det genomsnittliga meritvärdet i kommunen för årskurs 9 är 202 poäng, vilket är lägre än motsvarande resultat för riket som helhet (213). Sett över en tioårsperiod har det genomsnittliga meritvärdet i kommunen varierat mellan 196 och 208 poäng men har de senaste två åren ökat något. Kommunen har efter intervjuer redovisat egna sammanställningar över det genomsnittliga meritvärdet för vårterminen 2014 vilket visar på ytterligare ökning (209). Samtidigt ökar andelen elever som inte når kunskapskraven i två, fler eller alla ämnen.

Resultaten varierar dock mellan skolorna. Andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen i årskurs 9 varierar exempelvis mellan 57 och 91 procent beroende på skola. Det skiljer drygt 30 poäng mellan det högsta meritvärdet (216) och det lägsta meritvärdet (183) beroende på skola.

Det finns även skillnader i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar. Flickorna har ett genomsnittligt meritvärde på 222,9 och pojkarna 184,4. Även här varierar resultaten mellan skolorna. Vidare har flickorna genomgående bättre resultat än pojkarna i alla ämnen utom i idrott och hälsa. Störst skillnad är den genomsnittliga betygspoängen i ämnet moderna språk där flickornas genomsnittliga betygspoäng är 14,8 och pojkarnas 11,6.

Skillnaderna i resultat är också stora mellan elever med utländsk bakgrund jämfört med elever med svensk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund har samma år 74 poäng lägre genomsnittligt meritvärde jämfört med elever med svensk bakgrund.

En jämförelse mellan elever på urval av föräldrarnas utbildningsnivå visar på en skillnad på ungefär 20 poäng mellan elever som har föräldrar med gymna-

sial utbildning och elever som har föräldrar med eftergymnasial utbildning. I den grundskola som uppvisar lägst kunskapsresultat, tillika störst andel elever med utländsk bakgrund är skillnaden avsevärt större, 54 poäng.

Grundsärskola

Skolverkets nationella statistik för 2012/2013 visar inte några kunskapsresultat för elever i grundsärskolan. Kommunen saknar egna sammanställningar av kunskapsresultaten för elever i grundsärskolan.

Gymnasieskola

Skolverkets statistik för läsåret 2012/2013 visar att 91 procent av de elever i Ljusdals två gymnasieskolor som fick slutbetyg når grundläggande behörighet till universitet och högskolan. Den genomsnittliga betygspoängen för eleverna i gymnasieskolan är 13,1 poäng. Sett över tid är resultaten i stort sett oförändrade, förutom 2010 och 2011 då de var något högre (13,8). Lägst genomsnittlig betygspoäng har eleverna på naturbruksprogrammet (12,1). Av statistiken framgår även att 86 procent av eleverna i gymnasieskolan når slutbetyg från gymnasieskolan inom fyra år. Det varierar mellan de olika programmen när det gäller hur stor andel av eleverna som fullföljer sin utbildning inom fyra år. Exempelvis var det 71 procent av eleverna på barn- och fritidsprogrammet som fullföljde sin utbildning och 100 procent av eleverna på medieprogrammet.

I den ena gymnasieskolan visar nationell statistik att 94 procent av de elever som fick slutbetyg år 2013 nådde grundläggande behörighet till universitet och högskola, vilket är högre än snittet i riket (88 procent) för de program som bedrivs i skolan. I den andra gymnasieskolan fick 82 procent av de elever som fick slutbetyg grundläggande behörighet, vilket är en lägre andel än snittet (87 procent).

Gymnasiesärskola

Ljusdals kommun har ingen gymnasiesärskola. Elever i gymnasiesärskolan erbjuds undervisning i andra kommuner.

Vuxenutbildning

Av Skolverkets statistik för år 2012 framgår att 47 procent av eleverna inom kommunal vuxenutbildning i Ljusdals kommun, på grundläggande nivå, slutförde sin kurs och motsvarande andel för elever i gymnasial vuxenutbildning är 64 procent. Andelen kursdeltagare som slutförde kurser detta år var lägre än genomsnittet i riket (62 respektive 73 procent). Enligt samma statistik var andelen kursdeltagare som fick godkänt betyg inom utbildning i svenska för invandrare lägre i jämförelse med riket som helhet i flertalet kurser, utom i kursen 3C. För särskild utbildning för vuxna finns ingen nationell statistik eller sammanställningar på kommunnivå.

Tabell 1:

Verksamhetsform	Antal barn/elever/studerande
Förskola	262
Pedagogisk omsorg för barn i åldern 1-5 år	71
Fritidshem	607
Förskoleklass	196
Grundskola	1487
Grundsärskola	33
Gymnasieskola	545
Gymnasiesärskola	0
Kommunal vuxenutbildning	310
Särskild utbildning för vuxna	18
Utbildning i svenska för invandrare	93

Källa:Ljusdals kommun januari 2014

Helhetsbedömning

Skolinspektionen konstaterar att elevernas kunskapsresultat i grundskolan varierar mellan skolor, men också inom en och samma skola beroende på klass, lärare och ämne. Det kan också konstateras att skillnaderna i resultat mellan flickor och pojkar är stora, där pojkarnas resultat i de flesta fall är betydligt lägre än flickornas. Dessa skillnader gäller redan från årskurs 3 till årskurs 9 i grundskolan. Det finns även stora skillnader i meritvärde beroende på om eleven har svensk eller utländsk bakgrund. Mellan kommunens två gymnasieskolor finns också skillnader i resultat. Slutligen finns skillnader i resultat kopplat till föräldrars utbildningsbakgrund. Dessa skillnader i resultat tillsammans med bristerna i möjligheter för eleverna att få studiehandledning på modersmålet i tillräcklig utsträckning visar att utbildningen inte är likvärdig för alla elever. Att förbättra likvärdigheten är ett viktigt område för att förbättra kvaliteten och höja kunskapsresultaten i Ljusdals kommun.

Vid Skolinspektionens tillsyn år 2009 framfördes bland annat kritik mot skillnaderna mellan flickors och pojkars resultat och det systematiska kvalitetsarbetet. Detta är områden där det fortfarande behövs förbättringsinsatser. Kommunen behöver intensifiera sitt arbete med att säkerställa en likvärdig utbildning där fler elever når kunskapskraven oavsett vilken skola eleverna går i och oavsett vilket kön eleven har. Sedan den förra tillsynen har Ljusdals kommuns utbildningsförvaltning omorganiserats flera gånger och under en kortare period varit utan förvaltningschef.

Det finns en medvetenhet hos den, sedan ett år, nytillträdde förvaltningschefen om de stora skillnaderna i resultat och bristen i kvalitetsarbetet. Ett förslag till en strategisk handlingsplan som ska börja gälla 2015 är framtagen i syfte att åstadkomma en positiv utveckling och öka likvärdigheten, men det påbörjade systematiskt kvalitetsarbetet har ännu inte fått genomslag i verksamheterna utan är i ett inledande skede. Exempelvis omfattar inte uppföljningen alla verksamheter och det finns brister i dokumentation av kommunens kvalitetsarbete.

Av intervjuer med politiker, förvaltningschef, elevhälsa och rektorer framgår att det finns stor tilltro till den nya organisationen vad gäller styrning och att mer systematiskt arbeta med kvalitetsarbete. Samsyn mellan den politiska ledningen och förvaltnings- och verksamhetsnivån om vilka problemområden som finns och vilka förbättringsåtgärder som behövs är relativt stor. Det är angeläget att detta arbete fortsättningsvis bedrivs med kontinuitet och förankras bland personalen.

Att följa upp kunskapsresultaten och analysera underlaget och identifiera åtgärder för att utveckla verksamheterna är ett arbete som har påbörjats. Kommunen har dock inte kunnat visa vilka utvecklingsbehov och vilka åtgärder som ska vidtas utifrån en analys av de insamlade resultaten.

Vuxenutbildningen, gymnasiesärskolan, modersmålsundervisningen och arbetet med nyanlända elever är exempel på verksamheter där det saknas ett systematiskt kvalitetsarbete. Skolinspektionen konstaterar att det är viktigt att analyserna ligger till grund för hur resurser fördelas mellan skolor och skolverksamheter. De resurser och åtgärder som sätts in behöver leda till att minska de skillnader som finns i resultat mellan flickor och pojkar, mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund och mellan svenskfödda och utlandsfödda elever. Vidare måste kommunen som ett led i kvalitetsarbetet se till att skolorna utvärderar undervisningen och följer upp och utvärderar de insatser som görs i arbetet med särskilt stöd. Detta måste göras inom samtliga skolformer för att ta reda på hur undervisningen och de särskilda stödinsatserna leder till ökade resultat och ökad måluppfyllelse. Detsamma gäller uppföljning och analys av elevhälsans arbete på kommunövergripande nivå. Av intervjuer med representanter från elevhälsan och kvalitets- och lärostödschefen framkommer att de inte följer upp om elevhälsans arbete stödjer eleverna i deras utveckling mot utbildningens mål. Inte heller har den centrala elevhälsan uppfattat att de har något särskilt uppdrag när det exempelvis gäller skillnader mellan flickors och pojkars resultat trots att förvaltningschefen uppger att det finns ett sådant uppdrag.

I Ljusdals kommun finns elever i grundskolan som bedömts ha behov av stöd- och handledning på modersmålet men som inte får det. För att garantera en likvärdig utbildning och bidra till att fler elever når kunskapskraven behöver kommunen se till att eleverna som behöver denna form av särskilt stöd.

I alla skolor pågår ett värdegrundsarbete för att förebygga och motverka kränkningar. Dock framkommer det av skolbesluten och av intervjuer med politiker att studieron och förhindrandet av kränkande behandling kan förbättras i vissa klasser och på vissa skolor. Kommunen har rutiner för anmälningar av kränkande behandling till huvudmannen, men de följs inte alltid. Huvudmannen behöver förtydliga rutinerna samt se till att förskolechefer och rektorer är införstådda med vad definitionen av kränkande behandling är, enligt skollagen. I detta arbete ingår även att se till att se över de rutiner kommunen har för att granska de olika skolornas planer mot kränkande behandling i syfte att säkerställa att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever samt att samtliga skolenheternas planer mot kränkande behandling överensstämmer med lagens krav. Som ett led i detta är det av vikt att involvera elevhälsan i det förebyggande och främjande arbetet samt se till att planerna mot kränkande behandling fyller sin funktion som verktyg för arbetet mot kränkande behandling.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Ljusdals kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 9 januari 2015 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Ljusdals kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet med undervisning och lärande.

- Se till att utbildningen är likvärdig inom kommunens skolväsende.
- Se till att utbildningen tar hänsyn till barns och elevers olika behov samt sträva efter att uppväga skillnader i deras förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Motivering

Enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig inom varje skolform och syfta till att alla barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla elever, oberoende av geografisk hemvist, sociala eller ekonomiska förhållanden ska ha lika tillgång till utbildning. Utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Tillsynen av grundskolorna visar att eleverna i Ljusdals kommun inte ges likvärdiga förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Bland annat finns det stora skillnader i kunskapsresultat jämfört med riket. Vidare finns det stora skillnader beroende på vilken skola eleverna går i. Dessutom finns det stora skillnader i resultat mellan elever med utländsk respektive svensk bakgrund och skillnader i resultat kopplat till föräldrars utbildningsbakgrund. Detta gäller framför allt i grundskolan men i viss mån även i gymnasieskolan.

Skolverkets nationella statistik för vårterminen 2013 visar att den genomsnittliga betygspoängen för elever i årskurs 6 i kommunens grundskolor skiljer sig i högre grad mellan ämnen än motsvarande poäng för riket. Enligt samma statistik har exempelvis mindre än hälften av eleverna i årskurs 3 i en av kommunens grundskolor nått kravnivån på samtliga delprov i både matematik och svenska, medan majoriteten av en annan skolas elever har klarat kravnivån på

nästan alla delprov. Ett annat exempel på den stora skillnaden mellan skolor är att det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 varierar mellan 183 och 216.

De stora skillnaderna i resultat i Ljusdals kommun är något som har identifierats av förvaltningschefen och som huvudmannen avser att minska. Vad skillnaderna i resultat beror på har huvudmannen dock ännu inte tagit reda på.

Ytterligare ett exempel på bristande likvärdighet är utbildningen för de barn och elever i Ljusdals kommun med annat modersmål än svenska. Tillsynsbeslutet för förskolan visar att de barn som har annat modersmål än svenska inte får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Det framkommer också av skolbesluten att i stort sett ingen elev i kommunens grundskolor som är i behov av studiehandledning på sitt modersmål får denna form av särskilt stöd.

Huvudmannen är ytterst ansvarig för att alla barn och elever ges möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. I detta ingår att barns och elevers olika behov ligger till grund för hur resurser fördelas. De skolenheter som uppvisar lägst resultat ligger i socioekonomiskt svaga områden. Insatser för att komma tillrätta med dessa skilda förutsättningar har genomförts genom en ny fördelningsmodell under budgetåret 2014 där hänsyn tas till socioekonomiska och lokala förutsättningar istället för som tidigare geografiska områden. I intervjuer med politiker och förvaltningsledning framkommer att det finns en medvetenhet om de stora skillnaderna i resultat mellan skolor och mellan svenskfödda respektive utlandsfödda elever. Även skillnader i elevers resultat beroende på föräldrars utbildningsbakgrund är något som förvaltningsledningen har uppmärksammat. Bristerna på likvärdighet förklaras med att det har varit alltför många byten av förvaltningschef och chef för elevhälsan de senaste åren. En annan förklaring som huvudmannen uppger som en förklaring till de varierande kunskapsresultaten är den, sedan två år, ökade andelen nyanlända elever.

Vidare framgår av intervjuer med förvaltningschefen att den nya organisationen med en gemensam skolledargrupp för kommunens alla skolverksamheter har ett fokus på likvärdighet genom att exempelvis utarbeta en så kallad skolledarhandbok med gemensamma rutiner och riktlinjer i syfte att öka likvärdigheten. Även den nya organisationen med en central elevhälsa har till syfte att öka likvärdigheten och har exempelvis fått i uppdrag att utforma en gemensam mall för elevhälsans dagordning som ska användas på alla skolor samt arbetet med att utveckla arbetet med särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Skolinspektionen kan konstatera att kommunen har påbörjat ett förbättringsarbete för att säkerställa att alla elever ges likvärdiga förutsättningar att inhämta och utveckla kunskaper men att kommunen behöver vidta ytterligare åtgärder för att minska skillnaderna. Mot bakgrund av de låga kunskapsresultaten i kommunen och de stora skillnaderna i kunskapsresultat mellan skolor, ämnen är det angeläget att Ljusdals kommun intensifierar detta arbete och tar ett större ansvar för den övergripande resursfördelningen till alla skolverksamheter så att barn och elever får den form av stöd som bidrar till att eleverna kan tillgodogöra sig utbildningen på bästa sätt. Skolinspektionen vill också påpeka att rektorer och förskolechefer ansvarar för att fördela resurserna inom sina skolenheter respektive förskoleenheter efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.

Sammanfattningsvis visar tillsynen att Ljusdals kommun inte i tillräcklig grad ser till att utbildningen är likvärdig i kommunen. Skillnader mellan barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen uppvägs inte i flera avseenden. Ljusdals kommun uppfyller därmed inte skollagens krav och föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

1 kap. 4,8-9 §§ och 2 kap. 8a och 10 §§ skollagen

Trygghet och studiero**Bedömning**

Ljusdals kommun måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet med trygghet och studiero.

- Se till att förtydliga och implementera rutinerna för hur signaler om kränkande behandling anmäls till huvudmannen.

Motivering

Enligt skollagen är förskolechefer och rektorer som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för en kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Enligt Skolverkets allmänna råd för arbete mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10) bör huvudmannen ha system och upprätta rutiner för hur anmälan om trakasserier och kränkande behandling ska göras så att den kommer såväl rektorn och förskolechefen som huvudmannen till del.

Av tillsynen framgår att det i alla verksamheter pågår ett värdegrundsarbete för att förebygga och motverka kränkande behandling och att skolverksamheterna har planer mot kränkande behandling som i varierande grad uppfyller författningarnas krav. Dock visar tillsynen att det finns brister vad gäller rutiner att anmäla till huvudmannen när ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling. Av beslutet för förskola och fritidshem samt flertalet skolbeslut framgår att uppgifter om kränkande behandling inte alltid anmäls till huvudmannen och att rutinerna för detta inte fungerar tillfredsställande. Om huvudmannen inte får in uppgifter om kränkande behandling kan huvudmannen därmed inte uppfylla sin skyldighet att skyndsamt utreda omständigheter kring uppgivna kränkningar för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Vid intervju med förskolechefer, rektorer, förvaltningschef och ansvariga politiker konstateras att det finns en rutin, en blankett, på vilken rektorerna och förskolecheferna ska anmäla upplevda kränkningar till förvaltningschefen, som i sin tur rapporterar till huvudmannen men att det ser olika ut huruvida en förskolechef eller rektor anmäler till huvudmannen. Politikerna bekräftar att de inte får in signaler om kränkande behandlingar från alla enheter trots att rektorer uppger att det förekommer kränkningar på skolorna.

Att anmälningar inte alltid anmäls beror enligt intervjuer med ansvariga politiker inte bara på bristande rutiner att anmäla kränkande behandling utan även på att förhållningssättet till kränkningar varierar mellan de olika utbildningsverksamheterna och skolenheterna. Vid tillsynen av förskola, fritidshem och

flera skolor framkommer att barn och elever utsatts för kränkande behandling men att det inte är tydligt för all personal, för alla förskolechefer och rektorer att det är barnets/elevens upplevelse att vara kränkt som gäller både i frågan om vad som är en kränkning och hur allvarlig kränkningen är. När det gäller definitionen av kränkande behandling är en avsaknad av diskussion inom detta område märkbar. Det framkommer exempelvis kränkande språkbruk inte har tagits på allvar och därmed inte uppfattas som ett problem.

Skolinspektionen har i beslut för förskolorna konstaterat att huvudmannen behöver förtydliga rutinerna för att anmäla till förskolechef och rektor, samt vidare till huvudmannen, när ett barn eller en elev anser sig ha blivit kränkt. Vidare måste Ljusdals kommun försäkra sig om att rutinen för att anmäla kränkningar är implementerad.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i Ljusdals kommuns rutiner för att ta emot anmälningar om kränkande behandling. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Ljusdals kommun föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

6 kap. 10 § skollagen

Uppföljning och utveckling av utbildningen**Bedömning**

Ljusdals kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet med uppföljning och utveckling av utbildningen.

- Se till att systematiskt följa upp och analysera resultaten och andra brister i verksamheten som är väsentliga för utvecklingen i samtliga utbildningsverksamheter.
- Se till att utifrån analyser av verksamheterna besluta om och vidta nödvändiga åtgärder för att de nationella målen ska uppfyllas.
- Se till att det systematiska kvalitetsarbetet för samtliga verksamheter dokumenteras.

Motivering

Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter uppfylls. Kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

Av Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete (SKOLFS 2012:98) framgår att huvudmannen bör se till att styrning, ledning, organisation och uppföljningssystem stödjer kvalitetsarbetet på såväl huvudmannanivå som på enhetsnivå. Enligt de allmänna råden bör huvudmannen med utgångspunkt i uppföljningen analysera vad som påverkar och orsakar resultaten och måluppfyllelsen för den samlade verksamheten. Utifrån analysen bör huvudmannen identifiera utvecklingsområden och prioriterade insatser för att de nationella målen i läroplan och skolförfattningar ska uppfyllas. Varje huvudman bör se till att det finns dokumentation för alla skolformer som är tillräcklig för att ligga till grund för analys och beslut på huvudmannanivå om prioriteringar av utvecklingsinsatser. Utgångspunkten i kvalitetsarbetet är alltid densamma, det vill säga att identifiera utvecklingsområden för ökad måluppfyllelse i förhållande till de nationella målen.

Tillsynen av kommunens skolverksamheter visar att Ljusdals kommun behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete framför allt avseende grundskolorna, grundsärskolan, gymnasieskolorna och vuxenutbildningen. Huvudmannen följer inte upp resultaten inom grundsärskolan och vuxenutbildningen eller av vilken anledning skillnaderna i resultat mellan skolorna är så stora. Av skolbesluten och intervjuer med politiker, kvalitets- och lärostödschefen samt personalrepresentanter för centrala elevhälsan framgår att det även finns brister i uppföljningen av elevhälsans arbete och arbetet med särskilt stöd. Inte heller har huvudmannen följt upp nyanlända elevers särskilda stöd i form av studiehandledning på modersmålet. Vidare har huvudmannen inte analyserat vad de stora skillnaderna i resultat mellan olika ämnen inom en och samma skola eller skillnaderna i resultat mellan flickor och pojkar. Detta trots att Skolinspektionens tillsyn år 2009 framförde kritik mot skillnader mellan flickors och pojkars resultat och det systematiska kvalitetsarbetet. Det innebär att huvudmannen inte har en samlad bild av undervisningens kvalitet och kunskapsutvecklingen för att kunna göra några analyser av den utbildningsverksamhet som har bedrivits i kommunen.

Kvalitetsarbetet omfattar endast kunskapsresultaten och några rutiner för hur exempelvis resultat av elevhälsans arbete eller arbetet med nyanlända elever ska samlas in, analyseras eller dokumenteras finns varken på enhets- eller kommunnivå. Det blir därmed svårt för rektorer och huvudmannen att följa upp och analysera om alla elever i behov av särskilt stöd får adekvat hjälp för

att klara kunskapskraven. Elevhälsans arbete utgår, enligt intervjun med kvalitets- och lärstödschefen och representanter från elevhälsans personal, från de uppdrag elevhälsan får från en rektor, lärare eller utifrån personalens egna initiativ. Arbetet utgår sällan eller aldrig från en analys av hur behoven ser ut i kommunen. Eftersom det framkommer i tillsynen att det finns brister vad gäller studiehandledning på modersmålet på flertalet skolor behöver kommunen följa upp även denna form av särskilt stöd. Utbildningsnämndens ordförande uppger i intervjun att nämnden inte följer upp alla verksamheter, inte har samlat in resultat eller gjort uppföljning av elevhälsans arbete, men att det finns behov av att göra det.

Vidare konstaterar Skolinspektionen att ingen analys har genomförts på kommunnivå för att ta reda på anledningen till skillnaderna i resultat mellan skolor, ämnen och kön är så stora. Detta trots att nämndens mål för 2013 var att kunskapsresultaten skulle förbättras, pojkarnas resultat skulle öka och en "analys av pedagogiska möjligheter att stimulera pojkars inlärande ska genomföras". Inte heller har några resultat från centrala elevhälsan efterfrågats, någon utvärdering av formerna för särskilt stöd gjorts eller något riktade insatser genomförts för att arbeta med pojkarnas låga resultat eller nyanlända elever. Elevhälsans personal och chef uppger i intervjuer att det är otydligt vilka riktade insatser som ska prioriteras. De enda riktlinjer som finns är att "eleverna ska nå godkänt och de ska må bra". Några kommunala riktlinjer för hur det särskilda stödet ska utformas eller hur tilläggsbeloppet för extraordinära stödinsatser beviljas finns inte, enligt kvalitets- och lärstödschefen.

För läsåret 2012-2013 saknas i Ljusdals kommun ett dokumenterat kvalitetsarbete på huvudmannanivå. I intervjuer med förvaltningschef och politiker framkommer emellertid att insatser görs för att förbättra utbildningsverksamheten och dokumentera kvalitetsarbetet. Skolinspektionen har tagit del av utbildningsnämndens mål för 2013 och 2014 och ett så kallat årshjul där olika uppföljningar ska göras på huvudmannanivå. Som en del av kommunens kvalitetsarbete görs även en årlig enkät för medarbetare, elever och föräldrar för att få underlag för verksamhetsförbättringar. Nämnden träffar förvaltningschefen regelbundet och ibland bjuds övrig förvaltningsledning och rektorer in för muntlig information om verksamheten. En strategisk kvalitetsplan som ska gälla från 2015 har delgivits Skolinspektionen och bedöms vara ett gott underlag för att utveckla kvalitetsarbetet på skolenhetsnivå. Enligt intervjun med politikerna har kommunikationen mellan nämnd och förvaltning inte fungerat tillfredsställande tidigare, varför kvalitetsarbetet brustit. Numera är dock samsynen mellan den politiska ledningen och förvaltnings- och verksamhetsnivån om vilka problemområden som finns relativt stor och tilltron till en förbättrad styrning och ökad kvalitet hög.

Skolinspektionen kan i tillsynen konstatera att förvaltningschefen är medveten om de stora skillnaderna i resultat och avsaknaden av kvalitetsarbete på huvudmannanivå. Att förbättra resultaten och öka likvärdigheten, är utvecklingsarbeten som har påbörjats under läsåret med den nya förvaltningsledningen men är fortfarande i ett initialt skede. Förvaltningschefen ger i intervju exempel på flera insatser som syftar till att åstadkomma en positiv utveckling och en ökad likvärdighet. Som en del i detta arbete ingår att följa upp resultat från nationella prov och betyg från grundskolorna och gymnasieskolorna med ett uppdrag till rektorerna att analysera resultaten på skol- och individnivå.

Mot bakgrund av de varierande och låga resultaten i kommunens grund- och gymnasieskolor samt avsaknad av analys av exempelvis resultaten för nyanlända elever samt flickor och pojkar är det viktigt att kommunen i högre grad tar ansvar för en samlad bild av verksamhetens resultat, måluppfyllelse och eventuella brister i verksamheten. Utifrån en analys av kunskapsresultaten och övrig måluppfyllelse behöver huvudmannen särskilt identifiera hur förutsättningarna för och genomförandet av utbildningen påverkat måluppfyllelsen. Vidare behöver huvudmannen se till att uppföljningen och analys av resultat och måluppfyllelse ligger till grund för hur kommunen fördelar resurser och vilka förbättringsåtgärder som vidtas. Det arbetet som görs med uppföljning, analys och prioriterade åtgärder behöver dokumenteras och kommunen behöver försäkra sig om att de åtgärder som beslutas är verkligen genomförs och leder till en förbättrad verksamhet.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i Ljusdals kommuns systematiska kvalitetsarbete. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Ljusdals kommun föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

4 kap. 3 och 5-7 §§ skollagen

Erbjudande av utbildning**Bedömning**

Ljusdals kommun måste vidta följande åtgärd för att förbättra arbetet med erbjudande av utbildning.

- Se till att modersmålsundervisning bedrivs av lärare och personal som är anställd av huvudmannen.
- Se till att den modersmålsundervisning som bedrivs genom informations- och kommunikationsteknik endast utgör ett komplement till ordinarie undervisning.

Motivering*Otillåten entreprenad och samverkan*

Av skollagen framgår att huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med skollagen samt andra författningar och föreskrifter som gäller för skolområdet. Det krävs lagstöd för att till annan överlåta uppgifter som innefattar myndighetsutövning. Eftersom det till undervisning är kopplat myndighetsutövning, exempelvis disciplinära åtgärder och betygssättning, krävs alltså lagstöd för att en huvudman ska kunna överlåta undervisning till annan. I skollagen finns lagstöd för vissa former av samverkan inom skolväsendet. Undervisning inom grundskolan och gymnasieskolan kan dock inte bli föremål för samverkan. Det framgår vidare av skollagen att en kommun inte får utföra uppgifter åt en annan kommun via entreprenadavtal.

Ljusdals kommun har i alla verksamheter barn och elever med annat modersmål än svenska och tar emot nyanlända elever som finns vid flera skolor i kommunen. Det framkommer i intervjun med modersmålssamordnare, förvaltningschef och av dokumentet "Avtal om köp av modersmålsundervisning vt 2014" att kommunen genomför all modersmålsundervisning i grundskolan och gymnasiet, utom den i engelska, genom så kallad fjärrundervisning som sker via avtal med Uppsala kommun. Undervisande lärare är inte anställda av Ljusdals kommun och undervisar eleverna via internet och inte genom att fysiskt befinna sig i samma klassrum som eleverna, utom vid två tillfällen per termin. Anledningen till detta är enligt intervjuer med modersmålssamordnare och förvaltningschef att det inte finns någon legitimerad lärare i modersmål att tillgå inom kommunen.

Skolinspektionen bedömer att Ljusdals kommun inte följer skollagens bestämmelser om samverkan och entreprenad när kommunen överlåtit genomförandet av undervisning till lärare anställda av Uppsala kommun. Som framgått kan undervisning inom grundskolan och gymnasieskolan inte bli föremål för samverkan och entreprenad. Vidare kan en kommun inte utföra uppgifter åt en annan kommun via entreprenadavtal. När en kommun sluter avtal med en annan kommun om att denna ska ta över ansvaret för kommunens uppgifter enligt skollagen är det fråga om samverkan.

Fjärrundervisning

Ljusdals kommun väljer att använda sig av fjärrundervisning i modersmålsundervisning på alla språk utom ett. Det saknas specifika bestämmelser om fjärr- och distansundervisning i skolförfattningarna. Den undervisning som bedrivs får bedömas mot de bestämmelser om undervisning som finns i skollagen, gymnasieförordningen, läroplaner samt aktuella kursplaner och ämnesplaner. Enligt skollagen definieras undervisning som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande av kunskaper och värden. Till denna definition av undervisning finns ett flertal bestämmelser avseende undervisningen i läroplanerna, exempelvis att den ska vara individanpassad och att eleverna ska ha möjlighet till inflytande över undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll. Vidare ska skolan vid undervisning uppfylla ansvaret för betygssättning, tillsynsansvaret över eleverna samt säkerställa en trygg miljö som präglas av studiero.

Skolinspektionen bedömer att den modersmålsundervisning som Ljusdals kommun bedriver genom så kallad fjärrundervisningen, med nuvarande upplägg, inte uppfyller de krav som ställs i författningarna. Om Ljusdals kommun väljer att använda sig av fjärrundervisning kan det endast utgöra ett komplement till ordinarie undervisning och undervisningen måste motsvara de krav som finns avseende undervisning i läroplaner. Ljusdals kommun bedriver dock undervisning i alla språk utom ett, nästan uteslutande genom fjärrundervisning. Endast vid två tillfällen per termin träffar den undervisande läraren eleven. Övrig undervisning sker via internet. Detta leder till att lärarnas möjlighet att tillsammans med sina elever bestämma arbetssätt och arbetsformer begränsas i allt för hög grad och undervisningen inte kan sägas motsvara läroplanernas krav på individanpassning. Vidare ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna och ämnesplanerna och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper. Vid undervisning enbart genom informations- och kommunikationsteknik begränsas lärarens möjlighet att exempelvis bedöma elevens förmåga att använda språket på ett välutvecklat sätt för olika syften.

Sammanfattningsvis visar utredningen att det finns brister i Ljusdals kommuns organisering av modersmålsundervisningen. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Ljusdals kommun föreläggs att åtgärda bristen.

Författning

2 kap.8 § och 23 kap. 1 och 3-4, 8 §§ skollagen ,

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), Avsnitt 2 Övergripande mål och riktlinjer och avsnitt 3, Kursplaner

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen (Lgy11) avsnitt 2 övergripande mål och riktlinjer samt Ämnesplaner modersmål

Avstående från ingripande

Handläggningsrutiner

Bedömning

Skolinspektionen har uppmärksammat följande brist inom kommunens handläggningsrutiner.

- Kommunen tar inte emot och bevarar de betygshandlingar som fristående skolor är skyldiga att överlämna.

Motivering

Huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska enligt skollagen lämna över elevernas slutbetyg eller de betygsdokument som eleven får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan är belägen.

Enligt förarbetena till lagen är syftet med paragrafen att garantera elever i fristående skolor tillgång till slutbetyg och liknande dokumentation över fullföljd utbildning. Fristående skolor omfattas varken av offentlighetsprincipen eller av en skyldighet att arkivera handlingar enligt arkivlagen. Bestämmelsen infördes därmed för att elever i fristående skolor ska ha samma möjligheter som elever i offentliga skolor att i efterhand begära ut uppgifter om genomförd skolgång, exempelvis om originalet går förlorat. I förarbetena uttalas vidare att bevarandet av framför allt slutbetyg från någon av de obligatoriska skolformerna och motsvarande handlingar från utbildning på gymnasienivå är av stor betydelse med hänsyn till elevernas rättssäkerhet. (prop. 2009/10:165 s. 605 och s. 934) .

Av Skolinspektionens tillsyn framgår att kommunen inte tar emot och bevarar de betygshandlingar, som fristående skolor är skyldiga att överlämna till kommunen.

Enligt intervju med förvaltningschefen saknas för närvarande rutiner för detta men att det ska utarbetas skriftliga rutiner för det och att samtliga fristående skolors huvudmän samt kommunens arkivarie har kontaktats och fått information om vad som krävs. Kommunen behöver dock säkerställa att rutinerna implementeras.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i kommunens rutiner att ta emot och bevara betygshandlingar från fristående skolor. Mot bakgrund av att Ljusdals kommun redan har informerat fristående skolors huvudmän samt kommunens arkivarie om att nya rutiner är beslutade samt att kommunen avser utarbeta skriftliga rutiner inom kort, bedöms kommunen ha vidtagit rättelse och Skolinspektionen avstår från ingripande.

Författning

29 kap. 18 § skollagen

På Skolinspektionens vägnar

Tommy Lagergren

Avdelningschef

Pia Dannqvist
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Bilaga 2 Sammanställning av Skolinspektionens beslut

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.

Sammanställning av Skolinspektionens beslut fattade i samband regelbunden tillsyn i Ljusdals kommun

Grundskolor:

Färila skola	beslut 2014-06-13
Gärdeåsskolan	beslut 2014-06-13
Hybo skola	beslut 2014-06-19
Los skola	beslut 2014-05-12
Nybo skola	beslut 2014-06-11
Ramsjö skola	beslut 2014-05-07
Stenhamreskolan F-6	beslut 2014-05-05
Stenhamreskolan 7-9	beslut 2014-05-08
Tallåsens skola	beslut 2014-05-09
Öjeskolan	beslut 2014-06-18

Grundsärskola:

Gärdeåsskolan	beslut 2014-04-11
---------------	-------------------

Gymnasieskolor:

Slottegymnasiet skolenhet 1	beslut 2014-05-19
Slottegymnasiet skolenhet 2	beslut 2014-06-19
Förskolan i Ljusdals kommun	beslut 2014-06-18
Fritidshemmen i Ljusdals kommun	beslut 2014-06-18
Vuxenutbildningen i Ljusdals kommun	beslut 2014-06-28